

«Նոր ժամանակի կրթություն» ՀԿ

ՀԵՐԹԱԿԱՆ ԱՏԵՍՏԱՎՈՐՄԱՆ ԵՆԹԱԿԱ
ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐԻ ՎԵՐԱՊԱՏՐԱՍՏՄԱՆ ԴԱՍԸՆԹԱՑ

ԱՎԱՐՏԱԿԱՆ ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

Հետազոտության թեման՝ *Բնապահպանությունը որպես մարդկության գլխավոր հիմնախնդիր, կրթությունը և դաստիարակությունը դպրոցում*

Առարկան՝ *Ֆիզիկա*

Հետազոտող ուսուցիչ՝ *Վերա Ալիխանյան*

Ուսումնական հաստատություն՝ *ք. Արոսյանի Վիկտոր Համբարձումյանի անվան թիվ 10 հիմն. դպրոց*

ԹԵՄԱՆ՝ Բնապահպանությունը որպես մարդկության
գլխավոր հիմնախնդիր, կրթությունը և
դաստիարակությունը դպրոցում

ՅԱՐՑԸ՝ ՈՐՔԱՆՈ՞Վ ԵՆ ԲԱՆԱՊԱՀՊԱՆԱԿԱՆ
ՅԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐԸ ՃԻՇՏ ԸՆԿԱԼՎՈՒՄ
ԴՊՐՈՑԱՅԱՍԱԿ ԵՐԵԽԱՆԵՐԻ ԿՈՂՄԻՑ, ԻՆՉՊԵ՞Ս Է
ԻՐԱԿԱՆԱՑՎՈՒՄ ԿՐԹՈՒԹՅՈՒՆԸ և
ԴԱՍՏԻՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆԸ ԴՊՐՈՑՈՒՄ
ԿԱՏԱՐՈՂ ՝ Վերա Ալիխանյան

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Ներածություն _____ էջ 3

ԳԼՈՒԽ 1. Բնապահպանության ժամանակակից հիմնախնդիրները _____ էջ 5

ԳԼՈՒԽ 2. Էկոլոգիական կրողության և դաստիարակության իրականացումը դպրոցում _____ էջ 11

Հետազոտություն՝ տարբեր դպրոցների կողմից կազմակերպված Էկոլոգիական միջոցառումները _____ էջ 15

Փոքրիկ հետազոտություն. «Շրջայց տարբեր դպրոցներ» _____ էջ 23

Եզրակացություն _____ էջ 27
Գրականության ցանկ _____ էջ 29

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Էկոլոգիա բառը նշանակում է հունարեն՝ οἶκος-կացարան, բնակարան, տուն, ունեցված և λόγος — հասկացություն, գիտություն, ուսմունք, տեսություն:

Էկոլոգիա գիտությունը ուսումնասիրում է շրջակա բնական միջավայրի կայունացման ու կարգավորման կենսահարույց մեխանիզմները և կյանքի կայունությունն ապահովող գործոնները:

Աշխարհը դարձել է մարդածին: Այսօր մենք ապրում ենք «փոքր տիեզերքի մեծ մոլորակում», որտեղ տնտեսությունը բացառիկ ճնշում է գործադրում Երկիր մոլորակի վրա. չկա ազատ ոչ մի բնական ռեսուրս: Ամենը՝ ներառյալ կենսաբազմազանությունը, քաղցրահամ ջրերը, մթնոլորտը, օվկիանոսները, անտառները, սառցե ժայռերը և այլն, անմիջական դեր ունեն Երկիր մոլորակի և, հետևաբար, համաշխարհային տնտեսության կայուն զարգացման գործում: Մտահոգությունն այն է, որ ներկայիս տնտեսական համակարգը մշակվել է Ա. Սմիթից մինչև Ջ. Զեյնսի ժամանակաշրջանում, երբ մենք «փոքր մոլորակ էինք, մեծ տիեզերքի մեջ», երբ համաշխարհային տնտեսության՝ մոլորակի վրա ազդելու գաղափարը ծրագրելի էր: Այն ժամանակ կարող էինք աղտոտել մթնոլորտը, դատարկել օվկիանոսները և այլն, պատկերացում չունենալով, որ Երկիր մոլորակը դրան ի պատասխան կարող է չափազանց դաժան գտնվել:

Մարդկային բնականության մարդկայնացման-Էկոլոգացման պահանջ նպատակադրությունը ինչպես միշտ դեմ է անել տեխնոպաշտպան մտածողության կենսունակ գաղափարներին: Տգնապահարույց է երբ հասարակության վերաբերյալ գիտելիքներն աստիճանաբար դուրս են մղվում պատրաստի մատուցվող տեղեկատվությամբ, ըմբռնումն ու իմաստավորումը մեխանիկական հիշողությամբ, ստեղծագործական ապրումներն ու հույզերը՝ արհեստական բնականությամբ, իսկ հումանիստական խորը մշակույթը միջակ կրթությամբ:

Բնության նկատմամբ վերաբերմունքի հարցում մարդկային զարգացումը ոչ մի ցանկալի հետևանքներ չունեցավ: Լուսավորության դարը աշխարհին միանգամայն այլ պատկեր տվեց, բնության բոլոր երևույթներին տվեցին մաթեմատիկական կաղապարային անվանումներ: Մարդը վերածվեց բնության տիրոջ, ով օգտագործեց բնությունը շահագործեց յուրաքանչյուր կենդանի էակի, անտառահատեց, աղտոտեց, պատերազմեց, միջուկային զենք ստեղծեց:

Ֆրանսիացի մտածողներ, գերմանական փիլիսոփաներ Կանտն ու Զեգելը, Մարքսն ու Սպինոզան գլխավոր դերակատարումը տվել են խղճին: Նրանք խիղճը քննարկում էին, որպես շրջակա միջավայրի, բնության նկատմամբ մարդու վերաբերմունքի դրսևորում:

Եվ որքան հարուստ է մարդու ներաշխարհը, այնքան բազմակերպ է նրա վերաբերմունքը շրջակա միջավայրի նկատմամբ: Հասարակությունը կարիք ունի զարգացնել Էկոլոգիական դաստիարակությունը և կուլտուրան «գլոբալ մտածելու և լոկալ գործելու» կարգախոսով:

Հետազոտության նպատակն է.

1. Իրականացնել հիմնահարցի վերաբերյալ մասնագիտական գրականության ուսումնասիրություն և վերլուծություն,
2. Փորձել բացահայտել, թե ինչպե՞ս է իրականացվում Էկոլոգիական կրթությունը և դաստիարակությունը դպրոցում
3. Ուսումնասիրել, թե որքանո՞վ է բնապահպանության գաղափարը ճիշտ ընկալվում դպրոցահասակ երեխաների մոտ:
4. Կատարել հարցում, նրա արդյունքների հիման վրա պարզել հետազոտական աշխատանքի խնդիրները:

Գլուխ 1

Բնապահպանության ժամանակակից հիմնախնդիրները

Մարդկային հասարակության պատմության մեջ դարերի երկար շարանը ոչ միայն մարդկանց միջև հարաբերությունների տարեգրություն է, այլև մարդկանց և բնության հարաբերությունների տարեգրություն: Բոլոր այն հիմնախնդիրները, որոնք ծագում են շրջակա միջավայրի և մարդկային հասարակության փոխհարաբերություններ ընթացքում էկոլոգիական հիմնախնդիրներ են կոչվում: Այժմ թվում դրանցից մի քանիսը և ամենագլխավորները՝

ա) Աղբահանման հիմնախնդիր

բ) Որևէ բնակավայրում մաքուր խմելի ջրի հիմնախնդիր

գ) Բնակչության լայն շրջանում ծագած որևէ վարակիչ, ժառանգական հիվանդության հիմնախնդիր

դ) Երկրագնդի մթնոլորտի աղտոտման և օզոնի շերտի քայքայման հիմնախնդիր

ե) Երկրագնդի անտառազրկման հիմնախնդիր

զ) Հողերի վատթարացման և էրոզիայի

հիմնախնդիր է) Անապատեցման հիմնախնդիր

ը) Համաշխարհային օվկիանոսի աղտոտման հիմնախնդիր

թ) Կենսաբանական տեսակների բազմազանության

հիմնախնդիր ժ) Քաղցրահամ ջրերի որակի վատացման

հիմնախնդիր ի) Սննդի հիմնախնդիր

Բնապահպանական խնդիրները այս կամ այն չափով միշտ ուղեկցել են քաղաքակրթության ձևավորմանը և զարգացմանը: Մարդիկ վաղուց գիտեն շրջակա միջավայրի նկատմամբ ուշադրության անհրաժեշտության մասին: Արդեն հին ժամանակներում նրանք տիրապետում էին գիտելիքների և հասկացության այն խնդիրների մասին, որոնք մենք այժմ անվանում ենք բնապահպանական: Այնուամենայնիվ, այն, ինչ տեղի է ունեցել անցյալում, չի կարող համեմատվել ժամանակակից դարաշրջանում հասարակության և բնության փոխազդեցության մեջ ծագած հակասությունների հետ: Շատ հազարամյակներ մարդիկ սպառում են բնական պաշարները՝ չգիտակցելով, որ բնության հնարավորությունները սահմանափակ են, շատ հազարամյակներ շարունակ մարդիկ ապրել են առանց կասկածելու, որ կգա մի օր, երբ դժվար կլինի շնչել, ջուր խմել, ինչ -որ բան աճեցնել երկրի վրա, քանի որ օդը աղտոտված

Ե, ջուրը ՝ թունավորված, հողը՝ աղտոտված: Քսաներորդ դարի վերջը, որը կոչվում է միջուկային, տիեզերական, տեղեկատվական դարաշրջան, Էլեկտրոնիկայի դարաշրջան, իր ամենամեծ տեխնոլոգիական նվաճումների հետ մեկտեղ, Երկրի ժողովրդին բերեց գլոբալ բնապահպանական ճգնաժամի սպառնալիք, որը կարող է ոչնչացնել ոչ միայն մարդկային քաղաքակրթությունը, բայց կյանքն ինքնին մոլորակի վրա: Էկոլոգիական ճգնաժամը մարդկության և բնության միջև հարաբերությունների լարված վիճակ է, որը բնութագրվում է մարդկային հասարակությունում արտադրական ուժերի զարգացման և արտադրական հարաբերությունների անհամապատասխանությամբ կենսոլորտի ռեսուրսա-Էկոլոգիական հնարավորությունների միջև: Առաջին Էկոլոգիական ճգնաժամը եղել է մոտ 3 միլիոն տարի առաջ ՝ նախանորդոգեն՝ չորացման ճգնաժամ (լատիներեն aridus- ից ՝ չոր): Այդ ժամանակ տեղի ունեցավ կենդանի էակների միջավայրի փոփոխություն, ինչը հանգեցրեց մարդկանց նախնիների ի հայտ գալուն: Երկրորդ ճգնաժամը կապված է ձկնորսության և հավաքման ռեսուրսների հարաբերական սպառման հետ և տեղի է ունեցել 35-50 հազար տարի առաջ: Երրորդ Էկոլոգիական ճգնաժամը ՝ առաջին մարդածինը, կապված է խոշոր կենդանիների զանգվածային ոչնչացման (« սպառողական ճգնաժամ ») և կլիմայի ընդհանուր սառեցման հետ: Չորրորդ ճգնաժամը (2 հազար տարի առաջ) կապված է հողի աղակալման և նախնադարյան ոռոգվող գյուղատնտեսության դեգրադացիայի հետ և հանգեցրել է ոչ ոռոգվող գյուղատնտեսության զարգացմանը: Հինգերորդ Էկոլոգիական ճգնաժամը («արտադրողների ճգնաժամ») կապված է անտառահատումների և բուսական ռեսուրսների ընդհանուր սպառման հետ: Ճգնաժամը հանգեցրեց արտադրական ուժերի զարգացմանը, հանքային ռեսուրսների լայն կիրառմանը և արդյունաբերական հեղափոխությանը, որը վերածվեց այն ժամանակվա գիտատեխնիկական հեղափոխության: Եւամանակակից Էկոլոգիական ճգնաժամը («քայքայվող ճգնաժամ») բնութագրվում է կենսոլորտի վտանգավոր աղտոտմամբ և Էկոլոգիական հավասարակշռության կտրուկ խախտմամբ: Կրճատիչները ժամանակ չունեն մաքրելու կենսոլորտը դրա աղտոտող նյութերից: Մարդու միջամտությունը բնական գործընթացներին այնքան հեռու է գնացել, որ շրջակա միջավայրի հետ կապված փոփոխությունները կարող են անշրջելի լինել, և կործանարար հետևանքները հնարավոր չէ հաղթահարել միայն շրջակա միջավայրի պահպանության միջոցներով: Հասարակության կայուն զարգացումն ավելի ու ավելի է սահմանափակվում գլոբալ բնապահպանական խնդիրներով: Եվ այսօր անգլիացի փիլիսոփա Ֆ. Բեկոնի (1561-1626) խոսքերը տեղին են, որ անհրաժեշտ է հասկանալ երևույթների իրական պատճառները,

և որ բնության և հասարակության միջև փոխգործակցության հիմնական սկզբունքի

Եռթյունն այն է, որ «մարդը չի կառավարում բնության վրա, եթե նա չի ենթարկվում »: Եկել է նոր մտածելակերպի ձևավորման ժամանակը, որը թույլ կտա անցնել գլոբալ խնդիրների լուծման համախմբված ջանքերին: Մարդկությունը պետք է պատրաստվի իրեն խաղաղ կյանքի համար ` գիտակցելով, որ մարդկանց թիվը կաճի, և բնական պաշարները կսպառվեն, և որ զարգացնելով արտադրությունն ու շինարարությունը, մարդն անխուսափելիորեն կխորացնի բնապահպանական խնդիրները: Մարդկության գլոբալ խնդիրները դարձել են սոցիալական, բնական և հումանիտար գիտություններին վերաբերող միջառարկայական հետազոտությունների կարևոր օբյեկտ: Մարդկության գլոբալ խնդիրներից, որտեղ առկա են այնպիսի խնդիրներ, ինչպիսիք են խաղաղությունը պահպանելու, նոր համաշխարհային պատերազմը կանխելու և զինաթափման, Էներգիայի, հումքի և սննդի և ժողովրդագրական խնդիրների ապահովումը, տարածության և Համաշխարհային օվկիանոսի խաղաղ օգտագործման խնդիրները, բնապահպանական խնդիրները հատուկ տեղ են գրավում: Ըստ ռիսկի աստիճանի ` գիտնականները բնապահպանական խնդիրները բաժանել են հետևյալ կերպ. Գլոբալ բնապահպանական խնդիրներ. - կլիմայի գլոբալ տաքացում (ջերմոցային էֆեկտ); - օզոնի շերտի քայքայում; - օդի աղտոտվածություն (ներառյալ թթվային տեղումների խնդիրը); - համաշխարհային օվկիանոսի աղտոտումը. - կենսաբազմազանության նվազեցում (ներառյալ անտառների ոչնչացումը): Բարձր բժշկական ռիսկի խնդիրներ. - թունավոր նյութերով օդի աղտոտում. - օդի աղտոտումը ռադոնով. - խմելու ջրի որակը. - վտանգավոր թափոնների աղբավայրերի շահագործում. - շտապ նավթի արտահոսք; - փոփոխված գենետիկական կառուցվածքով օրգանիզմներ:

Ջերմոցային էֆեկտ և կլիմայի փոփոխություն: XIX դարի վերջից: մինչ օրս մթնոլորտի ընդհանուր ջերմաստիճանի բարձրացման հստակ միտում կա: Անցած 100 տարիների ընթացքում այն աճել է 0,6 0 C- ով: Պատճառը մթնոլորտի սպեկտրալ թափանցիկության նվազումն է Երկրի մակերևույթից երկար ալիքների հետևի ճառագայթման համար, այսինքն `ջերմոցային էֆեկտի աճը: Houseթրմոցային էֆեկտը ստեղծվում է գազերի `CO, CO 2, CH 4, NO x, CFCs (քլորֆտորածխածնային գազեր) և այլ նյութերի կոնցենտրացիայի ավելացումից, որոնք կոչվում են ջերմոցային գազեր: Համաշխարհային օդերևութաբանական ծառայության տվյալներով ` ջերմոցային գազերի արտանետումների ներկա մակարդակում ընթացիկ դարում միջին համաշխարհային ջերմաստիճանը 10 տարվա ընթացքում կբարձրանա 0,25 0 C արագությամբ: Մինչև դարի վերջը, տարբեր սցենարների համաձայն (կախված որոշ միջոցառումների ընդունումից), այն կարող է տատանվել 1.5 -ից մինչև 40 ° C- ի սահմաններում: Հյուսիսային և միջին լայնություններում տաքացումը ավելի ուժեղ ազդեցություն

կունենա, քան հասարակածում: Մոլորակի վրա տեղումների զգալի վերաբաշխում կլինի: Սառույցի հալման պատճառով Համաշխարհային օվկիանոսի մակարդակը 2050 թվականին կբարձրանա 30-40 սմ -ով, իսկ դարավերջին՝ 60 -ից 100 սմ: Սա ջրհեղեղի վտանգ կստեղծի:

Օզոնի շերտի քայքայում: 70 -ական թթ. XX դար կար գեկույց ստրատոսֆերայում օզոնի տարածաշրջանային նվազումների մասին: Հատկապես նկատելի է դարձել Անտարկտիդայի ավելի քան 10 մլն կմ 2 մակերեսով սեզոնային բաբախող օզոնային անցքը, որտեղ հատկապես նկատելի է դարձել 80 -ականների օզոնի պարունակությունը: նվազել է գրեթե 50%-ով: Այլ, «թափառող» օզոնի անցքեր, չնայած ավելի փոքր չափերով

և ոչ այդքան զգալի նվազումով, սկսեցին դիտվել ձմռանը և հյուսիսային կիսագնդում, հակացիկլոնային գոտիներում՝ Գրենլանդիայի, Հյուսիսային Կանադայի և Յակուտիայի վրայով: Օզոնի կոնցենտրացիայի նվազման միջին տեմպը 1980 -ից 1995 թվականների ընթացքում: գնահատվում է տարեկան 0.5-0.7%: Օզոնի Էկրանի թուլացումը ծայրահեղ վտանգավոր է բոլոր ցամաքային կենսաբանության համար, ներառյալ՝ մարդու առողջությունը, քանի որ օզոնային շերտը, որը գտնվում է ստրատոսֆերայում՝ մոտ 25 կմ բարձրության վրա, պաշտպանում է Երկիրը ծանր, կարճ ալիքների ուլտրամանուշակագույն ճառագայթման ազդեցիկ ազդեցություններից: Արեգակից՝ կլանելով այն 99%-ով: Գիտնականների մեծամասնությունը հակված է մտածել օզոնային անցքերի տեխնածին ծագման մասին: Օզոնային վահանի հիմնական քայքայողը համարվում են մարդկանց կողմից սինթեզված միացությունները՝ ֆտորքլորաջրածնային ածխաջրածինները (ֆրեոններ), որոնք օգտագործվում են սառնարաններում, հրդեհաշիջման միջոցներում, աերոզոլային փաթեթներում: Ֆրեոններն անկայուն են, դրանք բարձրանում են ստրատոսֆերա, որտեղ էլ քայքայվում են՝ արտազատելով ատոմային քլոր, որը քայքայում է օզոնը: Ատոմային պայթյուններ, բարձրադիր գերձայնային ինքնաթիռների արտանետումներ, հրթիռների արձակումներ և այլն: մթնոլորտի և կլիմայի անկախ փոփոխությունների մասին:

Թթվային տեղումներ: Թթվային տեղումները անձրևն են, մառախուղը, ձյունը, որի ջրային լուծույթն ունի pH- ից 5,6 -ից պակաս: Acidձմբական եւ ազոտական թթուները հայտնաբերվում են թթվային տեղումների բաղադրության մեջ, որոնք առաջանում են մթնոլորտային խոնավության հետ ազոտի օքսիդների եւ ծծմբի երկօքսիդի համադրության արդյունքում: Ազոտի օքսիդները և ծծմբի երկօքսիդը մթնոլորտ են արձակվում վառելիքի (ածուխ, նավթ, գազ) այրման, արդյունաբերական ձեռնարկությունների շահագործման, տրանսպորտի ընթացքում: Քաղցրահամ ջրերում pH- ը սովորաբար 6-7 է, և օրգանիզմները հարմարեցված են այս մակարդակին: Ավելի

թթվային միջավայրում ձվերը, սերմնահեղուկը և անչափահասները մահանում են: Մսնդի շղթաները խախտված են, քանի որ ձկներով, միջատներով և թրթուրներով սնվող թռչունների պոպուլյացիան նվազում է: Թթվային անձրևները առաջացնում են անտառների և հողերի դեգրադացիա, բաց երկնքի տակ ոչնչացնում պատմական հուշարձանները և ուժեղացնում կոռոզիոն գործընթացները մետաղական կոնստրուկցիաներում:

Համաշխարհային օվկիանոսի աղտոտումը: Երկրի բնական ջրերի ժամանակակից դեգրադացիայի հիմնական պատճառը մարդածին աղտոտվածությունն է: Դրա հիմնական աղբյուրներն են. - արդյունաբերական ձեռնարկություններից, տրանսպորտային միջոցներից կեղտաջրեր. - քաղաքային ծառայություններից և այլ բնակավայրերից կեղտաջրեր. - ոռոգման համակարգերի արտահոսք, դաշտերից և գյուղատնտեսական օբյեկտներից մակերեսային արտահոսք. - մթնոլորտային տեղումներ, փոթորկի արտահոսք և այլն: Առավել վտանգավոր աղտոտիչները ներառում են ծանր մետաղների աղեր, ֆենոլներ, թունաքիմիկատներ և այլ օրգանական թունավորումներ, նավթամթերքներ, բակտերիաներով հագեցած կենսածին օրգանական նյութեր, սինթետիկ մակերեսային ակտիվ նյութեր (մակերեսային ակտիվ նյութեր) և այլ լվացող միջոցներ, հանքային պարարտանյութեր:

Անտառների ոչնչացում... Անտառները զբաղեցնում են ցամաքի մակերեսի մոտ 1/3 -ը: Անտառների մեծ մասը գտնվում է արևադարձային տարածքներում. Թայգան և անտառ - տունդրան կազմում են 32%, բարեխառն գոտու խառը և թափող անտառները` 17%: Մոլորակն ունի 30% փշատերև և 70% տերևաթափ անտառներ: Անտառները հսկայական բնապահպանական դեր են խաղում: Դրանք ազդում են մթնոլորտի գազի հավասարակշռության և կազմի, երկրի մակերևույթի ջրային և ջերմային ռեժիմի, ստորգետնյա և մակերեսային արտահոսքի վրա, ձևավորում և պահպանում են հողի ծածկույթը և կարգավորում են կենդանական աշխարհի առատությունն ու բազմազանությունը: Անտառածածկույթը կապված է նաև կլիմայի հետ և կայունացնում է կենսոլորտում դինամիկ հավասարակշռությունը: Անտառները արտադրող բույսերի ձևավորում են, տեխնիկական և բուժիչ հումքի աղբյուր, սննդամթերք:

Էկոլոգիական խնդիր: Մեր ժամանակների գլոբալ խնդիրներից մեկն է: Այն սերտորեն կապված է ռեսուրսների սակավության խնդրի հետ: Բնապահպանական անվտանգություն և բնապահպանական ճգնաժամ: Բնապահպանական խնդրի լուծման ուղիներից մեկը «կայուն զարգացման» ուղին է, որն առաջարկվում է որպես մարդկային քաղաքակրթության զարգացման հիմնական այլընտրանք: Գլոբալ բնապահպանական խնդիրներ Գիտական և տեխնոլոգիական առաջընթացը մարդկության առջև դրեց մի

շարք նոր, շատ բարդ խնդիրներ, որոնց նախկինում ընդհանրապես չէր բախվել, կամ խնդիրները այնքան էլ մասշտաբային չէին: Նրանց մեջ հատուկ տեղ է գրավում մարդու և շրջակա միջավայրի հարաբերությունները: 20-րդ դարում բնությունը ծանրաբեռնված է բնակչության 4 անգամ ավելացմամբ և համաշխարհային արտադրության 18 անգամ աճով: Գիտնականները պնդում են, որ մոտավորապես 1960-70 -ական թվականներից: մարդկանց ազդեցության տակ շրջակա միջավայրի փոփոխությունները դարձել են ամբողջ աշխարհում, այսինքն. ազդելով աշխարհի բոլոր երկրների վրա առանց բացառության, ուստի դրանք սկսեցին կոչվել համաշխարհային.

Բնական միջավայրերի աղտոտում: Բնական միջավայրի դեգրադացիայի պատճառ է հանդիսանում դրա աղտոտումը մարդու արտադրական և ոչ արտադրական գործունեության թափոններով: Այս թափոնները դասակարգվում են պինդ, հեղուկ և գազային: Հետևյալ հաշվարկները ցուցիչ են: Ներկայումս Երկրի մեկ բնակչի հաշվով տարեկան արդյունահանվում և աճեցվում է մոտ 20 տոննա հումք: Ընդ որում, ընդերքից հանվում է ընդամենը 50 կմ 3 հանածո ապարներ (ավելի քան 1000 միլիարդ տոննա), որոնք, օգտագործելով 2500 Վտ էներգիա և 800 տոննա ջուր, վերածվում են 2 տոննա վերջնական արտադրանքի, որը 50% -ը միանգամից դուրս է թափվում, մնացածը գնում է նստված թափոններին: Կոշտ թափոնների կառուցվածքում գերակշռում են արդյունաբերական և հանքարդյունաբերական թափոնները:

Մարդու ազդեցությամբ շրջակա միջավայրի փոփոխությունները դարձան գլոբալ, այսինքն՝ ազդելով աշխարհի բոլոր երկրների վրա առանց բացառության, ուստի դրանք սկսեցին կոչվել գլոբալ: Դրանցից առավել հատկանշական են. երկրի կլիմայի փոփոխություն, օզոնի շերտի ոչնչացում, վնասակար նյութերի մթնոլորտ փոխադրում, օդի աղտոտում, քաղցրահամ ջրի պաշարների սպառումը, համաշխարհային օվկիանոսի ջրերի աղտոտում, կենսաբանական բազմազանության նվազում, հողի աղտոտում, հողի ծածկույթի ոչնչացում, գլոբալ տաքացում:

Գլուխ 2

Էկոլոգիական կրթության և դաստիարակության իրականացումը դպրոցում

Էկոլոգիական կրթությունը՝ անընդմեջ գործընթաց է՝ նպատակաուղղված անձի Էկոլոգիական գիտելիքների ուսուցմանը, Էկոլոգիական դաստիարակությանը, Էկոլոգիական մշակույթի արմատավորմանը, շրջակա միջավայրի պահպանության, բնօգտագործման և Էկոլոգիական անվտանգության բնագավառում անձի ճիշտ և խելամիտ կողմնորոշմանը, ունակությունների դրսևորմանը և վարքագծի ձևավորմանը:

Էկոլոգիական դաստիարակությունը՝ Էկոլոգիայի մշակույթի հիմքը և անբաժանելի մասն է, շրջակա միջավայրի նկատմամբ բարոյագիտակցական վերաբերմունքի մակարդակի բարձրացմանը նպատակաուղղված անընդմեջ, համակարգված գործընթաց, որը հնարավորություն է տալիս քաղաքացիներին ձեռք բերել գիտելիքներ և կարողություններ, ձևավորել հմտություններ և բացահայտել ունակություններ, դրսևորել բարոյական չափանիշներ և վարքագիծ՝ բնության հետ փոխներգործության ընթացքում:

Էկոլոգիական գիտելիքը՝ հասարակական իմացության այն ոլորտն է, որը նպատակաուղղված է շրջահայաց բնօգտագործմանն ու մարդու առողջության համար անվտանգ շրջակա բնական միջավայրի ապահովմանը:

Էկոլոգիական մշակույթը՝ մարդու և բնության ներդաշնակ փոխազդեցության զարգացման մակարդակ, որը բնութագրվում է մարդկության կողմից Էկոլոգիական հիմնախնդիրների առաջնահերթ լուծման գիտակցությամբ ու գիտական հիմնավորվածությամբ, ինչը նպաստում է առողջ ապրելակերպին, սոցիալ-տնտեսական կայուն զարգացմանը, երկրի և յուրաքանչյուր անձի Էկոլոգիական անվտանգությանը, սերունդների համերաշխությանը՝ օգտագործելով բնության հնարավորությունները:

Հայաստանի Հանրապետությունում Էկոլոգիական անընդմեջ կրթության օրենքի նպատակն է՝

ա) ապահովել մարդու և հասարակության անընդմեջ, համալիր, միասնական Էկոլոգիական գիտելիքների մատուցումը.

բ) նպաստել Էկոլոգիական դաստիարակության և մշակույթի ձևավորմանը, մարդու, հասարակության ու շրջակա բնական միջավայրի փոխներգործությունների ներդաշնակեցմանը, Էկոլոգիապես գրագետ անձի ձևավորմանը: Օրենքի խնդիրներն են՝

ա) Էկոլոգիական գիտելիքների հաղորդման իրավունքի ապահովումն ու պաշտպանումը.

բ) Եկոլոգիական ուսուցման, դաստիարակման և Եկոլոգիական մշակույթի ձևավորման ու զարգացման իրավական, սոցիալ-տնտեսական, կազմակերպական, հոգեբանական և այլ երաշխիքների ապահովումը.

գ) գոյություն ունեցող տեղեկատվական ու կրթական կառույցների համակարգում առաջադրված խնդիրների կենսագործման մեխանիզմների ապահովումը:

Եկոլոգիական անընդմեջ կրթության համակարգը Հայաստանի Հանրապետության միասնական կրթական համակարգի բաղադրիչն է: Այն պետական կրթական չափորոշիչների, կրթական հաջորդականությունն ապահովող տարբեր մակարդակի և ուղղվածության կրթական ծրագրերի, դասընթացների, ուսումնական հաստատությունների և կրթության կառավարման մարմինների փոխկապակցված ամբողջությունն է:

Եկոլոգիական անընդմեջ կրթությունը ներառում է հետևյալ մակարդակները.

ա) նախադպրոցական Եկոլոգիական կրթություն և դաստիարակություն (Եկոլոգիական կրթությունն ընտանիքում և նախադպրոցական հաստատություններում). բ) միջնակարգ Եկոլոգիական կրթություն.

գ) միջին մասնագիտական Եկոլոգիական կրթություն.

դ) բարձրագույն մասնագիտական Եկոլոգիական կրթություն.

ե) հետբուհական Եկոլոգիական կրթություն.

զ) հասարակության լայն խավերի Եկոլոգիական կրթություն և դաստիարակություն, այդ թվում՝ զինված ուժերում:

Կրթության համակարգի բոլոր օղակներում Եկոլոգիական ուղղվածության առարկաների դասավանդումն իրականացվում է պետական կրթական չափորոշիչներին համապատասխան:

ԲՆԱԿԱԿԱՆԱԿԱՆ ԿՐԹՈՒԹՈՒՆԸ ԴՊՐՈՑՈՒՄ

Եկոլոգիական գիտակցության ձևավորումը դպրոցի կարևոր խնդիրներից մեկն է, որը ձևավորում է բարոյական մշակույթը և անխուսափելիորեն անդրադառնում է անհատի բնապահպանական կրթության վրա: Այն նաև խթան է հանդիսանում Եկոլոգիական գիտակցության զարգացման համար:

Բնապահպանական կրթության ծրագիրը սովորողների համար հանդիսանում է կոնկրետ մարմնավորում, որը Եկոլոգիական դաստիարակության հետ կապված ուսումնական պրակտիկան է, որն իրականանում է դպրոցներում: Բացի ծրագրի բովանդակության հիմնական հասկացություններից և արժեքներից, ներկայիս մոդելը արժեքավորվում է նաև առաջնային գործունեությամբ՝ կրթական վիճակ, լավագույն փորձ, տեխնիկա, ձևեր, գործիքներ, արտադրական տեխնոլոգիաների առանձնահատկություններ:

Բնապահպանական կրթության նպատակն է զարգացնել պատասխանատու վերաբերմունք շրջակա միջավայրի նկատմամբ, որի կառուցվածքի հիմքը բնապահպանական գիտակցության զարգացումն է: Սա ենթադրում է, որ բարոյական և բնապահպանական սկզբունքները բնության կառավարման և խթանման գաղափարների օպտիմալացման, ակտիվ ուսումնասիրության արդյունք է: Ճիշտ օգտագործելով տարբեր ուսուցման մեթոդներ՝ դաստիարակում ենք Էկոլոգիապես գրագետ և ազնվաբարո մարդ : Կազմակերպման յուրաքանչյուր ձև սովորողների հետ ուսուցման գործընթացում խթան է հանդիսանում, զարգացնում տարբեր տեսակի ճանաչողական գործունեություններ: Այլ աղբյուրներից տեղեկությունները թույլ են տալիս կուտակել և բացահայտել խնդրի էությունը, ստեղծականությունը, թույլ են տալիս, որպեսզի անհատը իրական ներդրում ունենա ուսումնասիրության և Էկոհամակարգերի խթանման գործընթացում:

Բնապահպանական հայեցակարգի ձևավորումը դարձնում, սովորողների մոտ «Մարդը և աշխարհը» գաղափարախոսության մեջ տալիս է ուժեղացված Էկոլոգիական հասկացություններ, հստակեցնում է զգալի թվով վառ ու մատչելի օրինակներով: Սկսած «Եսև շրջակա աշխարհը» առարկայի առաջին դասից՝ կապ է ստեղծվում հասարակության և բնության միջև, որը դառնում է անբաժանելի օրգանական ամբողջություն, իսկ ինքը՝ սովորողը, այդ ամբողջության մի մասնիկը: Սա հնարավորություն է տալիս վաղ հասակից ստեղծել մանկական ամբողջական բարոյական և Էկոլոգիական գաղափարներով անհատ, որը պատկերացնում է մարդու ազդեցությունը շրջակա միջավայրի հանդեպ՝ թե՛ դրական և թե՛ բացասական իմաստով:

Երեխաները ստանում են հատուկ գիտելիքներ բույսերի և կենդանիների մասին: Սովորողների համար մատչելի կերպով պետք է բացահայտվեն հակասությունները առկա հասարակության և բնության միջև: Սովորողներին պետք է ծանոթացնել իրական բնապահպանության առջև ծառայած խնդիրներին: Ուսումնասիրելով «Էկոլոգիա» առարկան իր խորությամբ՝ անհրաժեշտ է զարգացնել միջառարկայական կապը կենսաբանություն և աշխարհագրություն առարկաների միջև, տալ ճիշտ ձևակերպում բնապահպանության, Էկոլոգիական շղթայի (պարենային կապը օրգանիզմների), բնապահպանական, Էկոլոգիական աղետների մասին:

Դիմելով պատմության օգնությանը (հասարակություն-բնություն ներդաշնակ փոխազդեցությունը տեսականորեն հիմնավորելու համար), ուսուցիչը ներկայացնում է գիտական պատճառներ բնությունը պահպանելու, ինչպես կոնկրետ երկրի, այնպես էլ աշխարհի մակարդակով: Իմացական գործունեությունը խթանում են այնպիսի իրավիճակներ, երբ անհրաժեշտ է բարոյական որոշում կատարել, և այդ իրավիճակները նպաստում են սովորողների արժեհամակարգի ձևավորմանը: Ակտիվանում է նաև

ձգտումը՝ գեղագիտական զգացմունքները ստեղծագործական միջոցներով արտահայտելու (սկարչության, բանաստեղծության միջոցով): Արվեստին բնորոշ սինթետիկ մոտեցումը և զգայականությունը դեպի իրականությունը հատկապես կարևոր են բնության պահպանման շարժառիթները զարգացնելու համար:

Անհրաժեշտ է նաև ուսուցանել ամենահարմար մեթոդները՝ վերլուծելու և կարևորելու բնապահպանական արժեքները, շահերն ու կարիքները, սկարչության փորձերի և բնապահպանական դիտարկումների, դասավանդողի հետզոռույցների, փաստերի, գործիչների կարծիքների միջև համեմատություն անցկացնելով՝ կառուցել սեփական վերաբերմունք խնդիրների նկատմամբ:

Բնապահպանական ուղղվածություն տվող ոչ ավանդական դասաժամերի կազմակերպման ձևերի թվում են դասը որպես տոն և թեմատիկ դասերը («Անտառի տոն», «Ծառի ու ծաղկի տոն», «Պահպանիր բնությունը» միջոցառումներ): Այսպիսի դասերը սովորողների մեջ ձևավորում են ակտիվ քաղաքացիական դիրքորոշում հայրենի բնության նկատմամբ:

Երեխաներին դուր են գալիս զանազան մրցույթները: Խաղային մրցույթները համադրվում են ճամփորդությունների և արշավների հետ: Ցածր դասարանի աշակերտները սովորում են ինամել տնային բույսերը, հետազոտում են լանդշաֆտային դիզայնի հնարավորությունները:

Բնապահպանական խնդիրները լուծելիս սովորողներն իրենց անկախ գործունեությամբ որոշակի մեթոդներ են ձեռք բերում, որոնք խրախուսում են նրանց գործունեությունը, նոր գաղափարների շուրջ ծնված լուծումներ ու բացահայտումներ են գտնում, զարգացնում են բանավիճելու մեթոդիկան, որոնք էլ իրենց հերթին նպաստում են անհատական հարաբերությունների ձևավորմանը, սովորողների խնդիրների, տեղական ծանոթ, իրական միջավայրի պայմանների համար հնարավոր լուծումներ որոնելու, գտնելու:

Դասի արդյունավետությունը աճում է մուլտիմեդիային պրեզենտացիաների շնորհիվ, որոնք ուղեկցում են, լուսաբանում ուսուցչի կամ սովորողի բացատրությունները:

ՀԱՐՑԱԹԵՐԹԻԿ

Հարգելի մասնակից հետազոտական աշխատանքի շրջանակներում անցկացվում է սոցիոլոգիական հարցում, որի նպատակն է ուսումնասիրել բարոյական արժեքները անձի դաստիարակության և զարգացման գործընթացում:

Հետազոտությունն անանուն է. տվյալները հրապարակվելու են միայն ընդհանրացված և վերլուծված տարբերակով:

1. Ինչու՞ է ամեն տեղ խոսվում բնությունը պահպանելու մասին ա) կարևոր է բ) անկարևոր է գ) բնությունը կործանվում է դ) ուղղակի մարդկանց հետաքրքիր է
2. Հետուստացույցով հաճախ ե՞ք տեսնում բնածին աղետներ ա) այո շատ հաճախ բ) ոչ հիմնականում մարդածին գ) հեռուստացույց չեմ դիտում
3. Ինչպիսի՞ վտանգ են ներկայացնում մարդկության համար բնածին աղետները ա) դրանք շատ վտանգավոր են բ) միշտ էլ եղել են և մարդկությանը վնաս չեն պատճառել գ) կարելի է միջոցներ ձեռնարկել պաշտպանվելու համար
4. Աղբը թափել, թե՞ հավաքել ա) միանշանակ հավաքել բ) հնարավորության դեպքում գ) աղբը վնասակար չէ բնությանը
5. Աղբը տեսակավորել թե՞ ոչ ա) անհրաժեշտ չէ բ) պարտադիր է գ) ոչինչ չգիտեմ այդ մասին
6. Որքա՞ն հաճախ եք մասնակցում ծառատունկի ա.երբեմն բ. միշտ գ. հաճախ է պատահում
7. Խնայե՞լ ջուրը ա. միանշանակ

բ. պետք չէ ինչայել միևնույն է վերականգնվում

է գ. պիայն խիստ անհրաժեշտ դեպքերում

8. Ինչպիսի՞ միջավայրում կցականայիր

ապրել ա. բուսականությունով

հարուստ բ. բարձրահարկ շենքերում

գ. ինձ համար միևնույն է

9. Որտե՞ղ եք ավելի հաճախ լսում բնությունը պահպանելու

մասին ա. տանը բ. դպրոցում

գ սոցիալական կայքերում

Սոցիոլոգիական հարցման արդյունքների վերլուծություն և ամփոփում

Հետազոտության ընթացքում կազմված հարցաթերթիկն ուղղված էր դպրոցահասակ երեխաների շրջանում բնապահպանության մասին իրազեկվածության ստուգման և բնապահպանական միջոցառումների մասնակցության հաճախականության մասնակցությանը: Բոլորը, ովքեր մասնակցում էին սոցիոլոգիական հարցմանը, մեծ ուրախությամբ և պատրաստակամությամբ էին պատասխանում հարցերին: Հետազոտությանը մասնակցել էին դպրոցահասակ երեխաներ՝ 8-12 դասարանի 105 աշակերտներ:

Արդյունքներն ավելի տեսանելի դարձնելու համար ստորև ներկայացնում են համապատասխան գծապատկերները:

Գծապատկեր 1

Առաջին հարցին սովորողները պատասխանել են հետևյալ կերպ.

Ինչու՞ է ամեն տեղ խոսվում բնությունը պահպանելու մասին

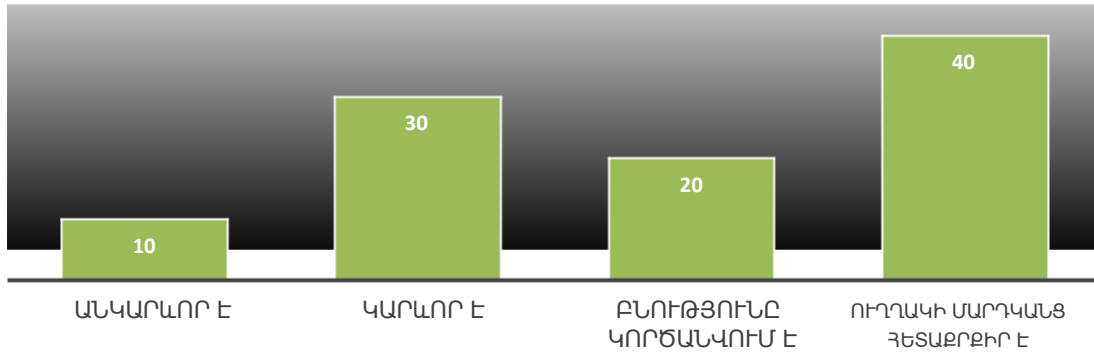
ա) կարևոր է- 40%

բ) անկարևոր է- 10%

գ) բնությունը կործանվում է- 20%

դ) ուղղակի մարդկանց հետաքրքիր է -30%

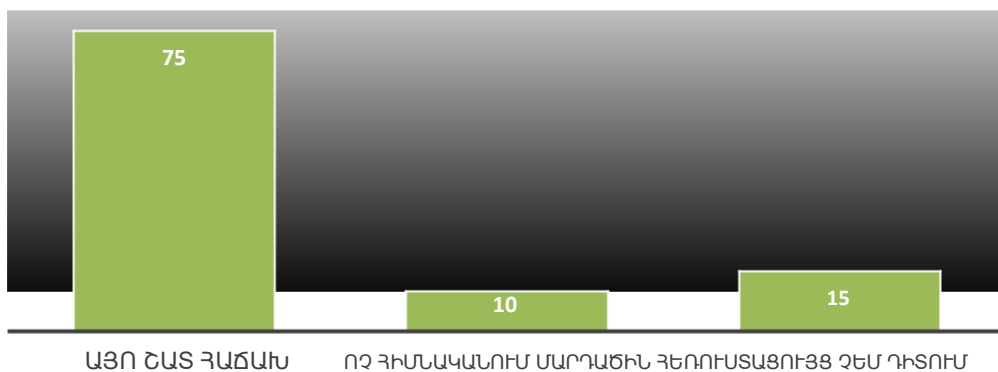
Ինչո՞ւ է ամեն տեղ խոսվում
բնությունը պահպանելու մասին

Երկրորդ հարցն ուղղված էր բացահայտելու, թե ինչ պատկերացումներ ունեն բնածին աղետների հաճախականության մասին: Արդյունքում, 75%-ը գտնում էր, որ այո, բնածին աղետները բավականին ավելացել են, 15%-ը բացասական պատասխան էր տվել, իսկ մնացած 10%-ը, որ չգիտեն այդ մասին:

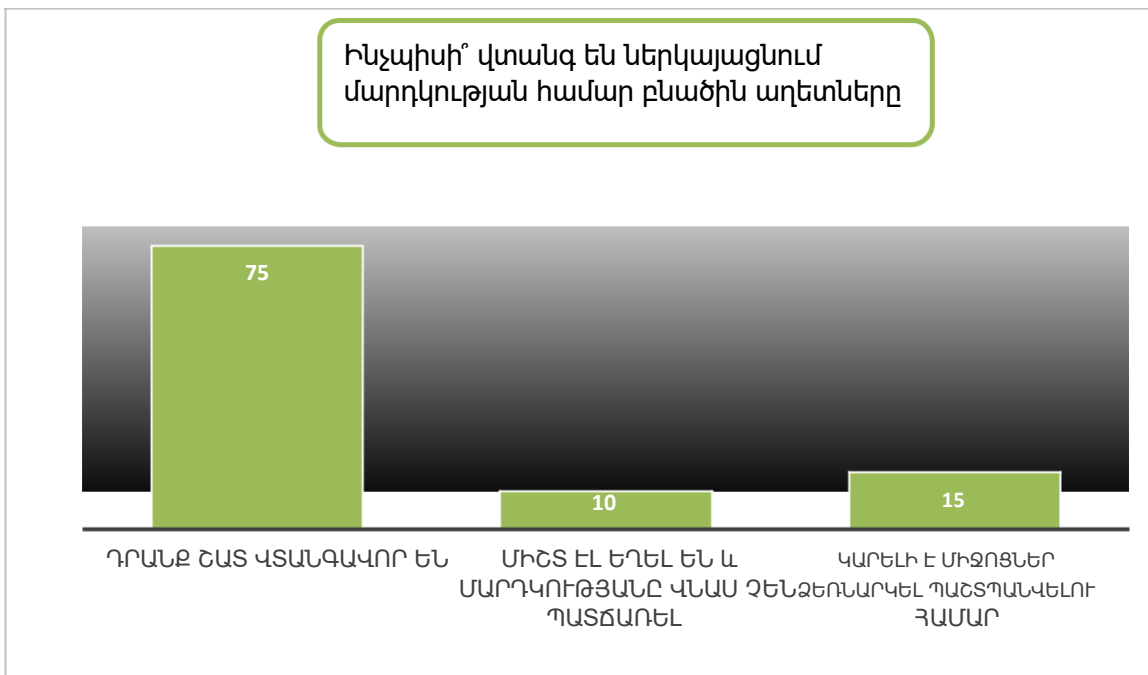
Գծապատկեր 2

Չեղուստացույցով հաճախ ե՞ք տեսնում
բնածին աղետներ

Չետագոտության նպատակից ելնելով փորձում էի կապ գտնել տեխնոլոգիական միջոցների, աշակերտների հետաքրքրվածության, և դրանում դպրոցի դերի մասին: Ինչպիսի՞ վտանգ են ներկայացնում մարդկության համար բնածին աղետները հարցին սովորողների 75 % պատասխանել էր, որ դրանք շատ վտանգավոր են: 10%-ը միշտ էլ եղել են և մարդկությանը վնաս չեն պատճառել, և 15%-ը կարելի է միջոցներ ձեռնարկել պաշտպանվելու համար:

Գծապատկեր 3

Չարցման թերթիկները նայելուց հասկանում էի մի բան: Կա առաջընթաց սովորողների մոտ բնության նկատմամբ հոգատար վերաբերմունքի ձևավորման, բայց դեռ շատ անելիք կա և այդ գործում կարևոր է նաև ընտանիքի դերը: Չարցին աղբը թափել, թե՛ հավաքել՝ սովորողների 98%-ը պատասխանել էր միանշանակ հավաքել, 2%-ը հնարավորության դեպքում, 0%-ը աղբը վնասակար չէ բնությանը:

Գծապատկեր 4

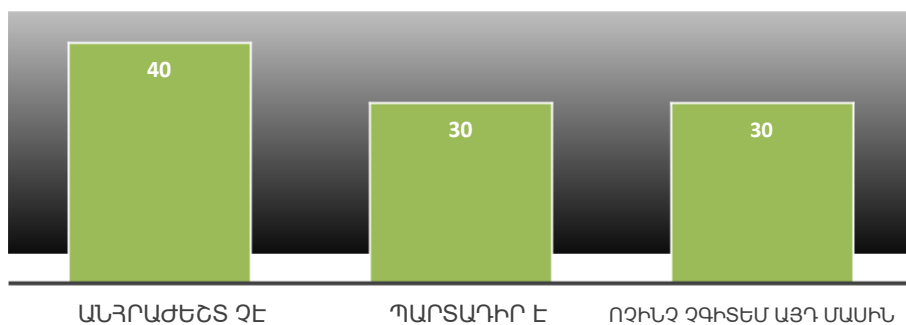
Աղբը թափել, թե՛ հավաքել

Այս հարցի պատասխանները դիտարկելուց հետո համոզմունքս ավելի մեծացավ մեր պատրաստակամ և խելացի սրունդի մասին: Իրականում եթե որոշները նույնիսկ պատասխանել էին այլ կերպ, բայց վարվում են այլ ձևով, միևնույն է մտածում եմ, որ այդ թվաքանակը մեծ չի լինի և ուղղակի շրջապատում այդ աշակերտները կգտնեն իրենց ճիշտ ձևով: Հարցին՝ աղբը տեսակավորել թե՛ ոչ սովորողների 40 %-ը՝ անհրաժեշտ չէ, 30%-ը՝ պարտադիր է, 30%-ը՝ ոչինչ չգիտեմ այդ մասին: Պատասխանները ինձ համար հասկանալի էին, մենք չենք տեսակավորում աղբը, երեխաները դա կամ լսած պետք է լինեին կամ հեռուստացույցով տեսած:

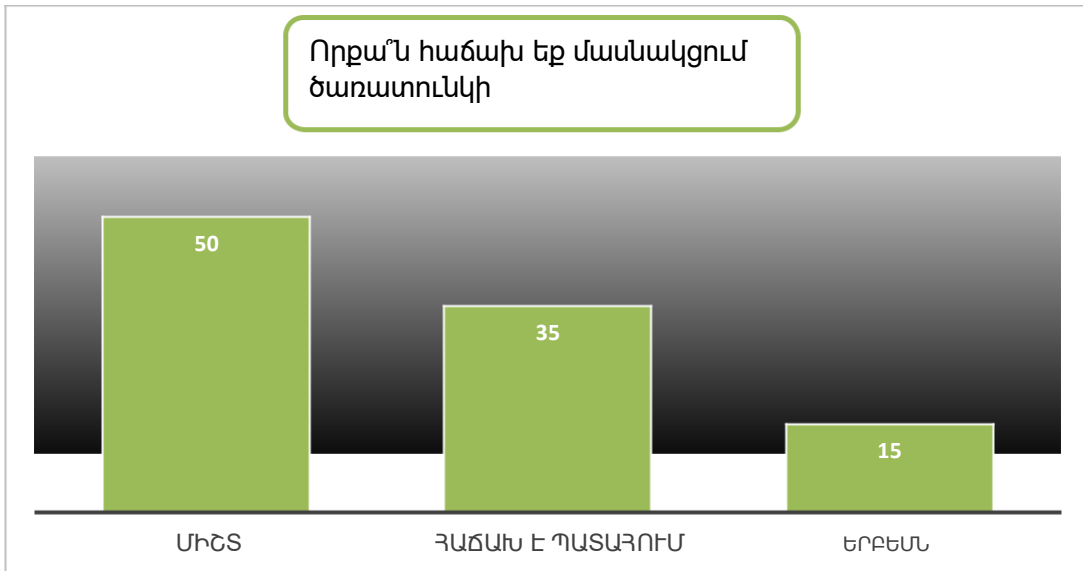
Գծապատկեր 5

Աղբը տեսակավորել թե՛ ոչ

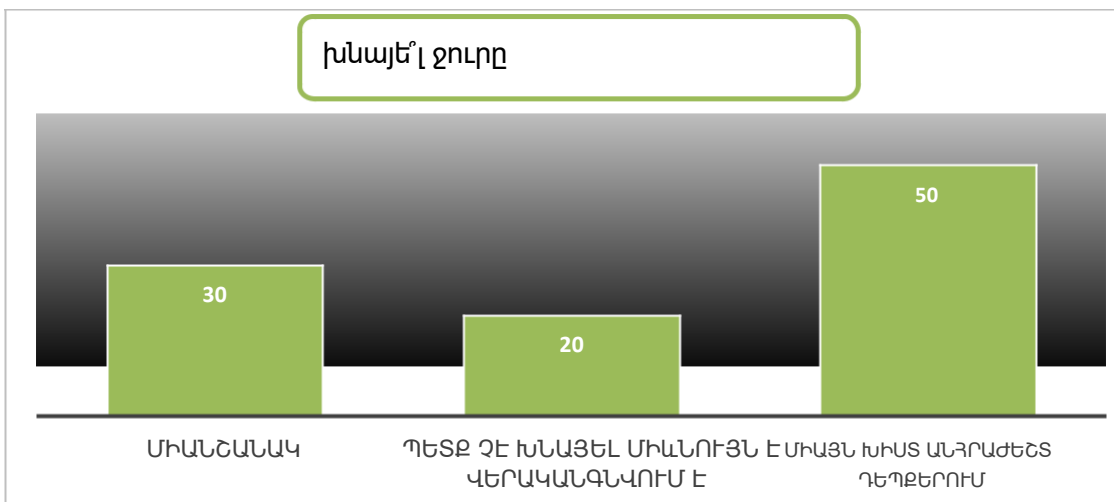
Հարցին, թե որքա՞ն հաճախ եք մասնակցում ծառատունկի՝ սովորողների 15%-ը պատասխանել էր երբեմն, 50%-ը՝ միշտ, 35%-ը՝ հաճախ է պատահում: Եվ այն աշակերտները որոնք մասնակցում էին հաճախ ծառատունկի, նշել էին, որ իրենց ցնողների հետ այգեգործական աշխատանքների ժամանակ են կատարում ծառատունկ:

Գծապատկեր 6

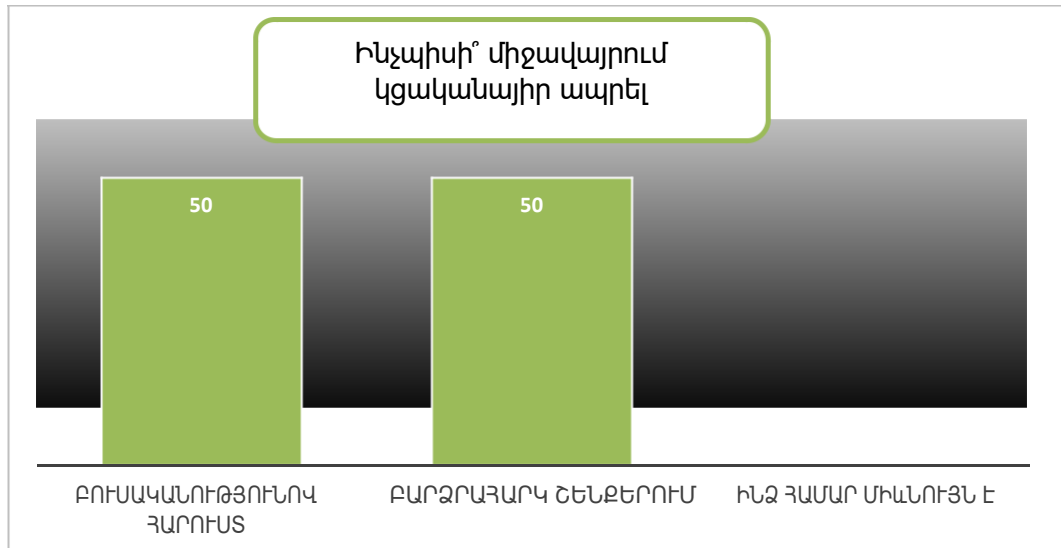
Հարցին, թե ինչպե՞լ ջուրը, պատասխանները ավելի քան վտանգավոր էին, որովհետև սովորողների գրեթե կեսը մտածում էր, ինչպես ինչայդպեար օգտագործել ջուրը: Նույնիսկ սովորողներից ասաց , որ իր սենյակի բույսերը խմելու ջրով է ջրում , կարելի է թե ոչ: Սովորողների 30%-ը պատասխանել էր միանշանակ, 20%-ը՝ պետք չէ ինչպե՞լ միևնույն է վերա կանգնվում է, 50%-ը՝ միայն խիստ անհրաժեշտ դեպքերում:

Գծապատկեր 7

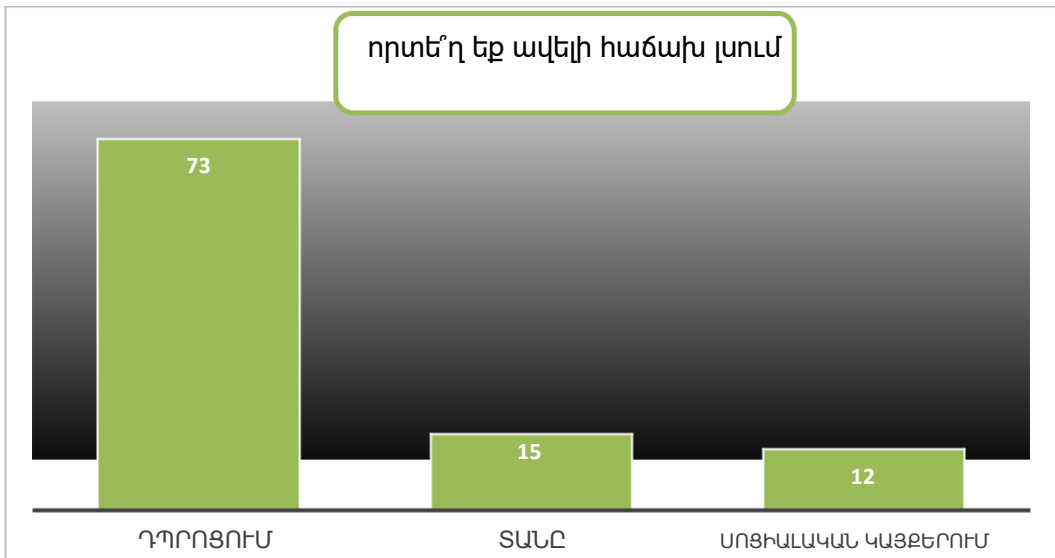
Հարցին, թե ինչպիսի՞ միջավայրում կցականայիր ապրել, սովորողների 50%-ը՝ բուսականությունով հարուստ միջավայրում, իսկ 50%-ը՝ բարձրահարկ շենքերում: Ինձ համար միևնույն է պատասխանը չէր տվել ոչ մի սովորող:

Գծապատկեր 8

Եվ վերջին հարցին, թե որտե՞ղ եք ավելի հաճախ լսում բնությունը պահպանելու մասին: Ես չգարմացա պատասխաններից, որովհետև մտացծում էի, որ ավել շատ թվով աշակերտներ կպատասխանեն դպրոցում, որովհետև դեռ տարրական դասարաններում ուսուցիչները խոսում են և մեկնաբանում բնություն կարևոր արժեքի մասին: Սովորողների 73%-ը պատասխանել էր՝ դպրոցում, 15%-ը՝ տանը, 12%-ը՝ սոցիալական կայքերում:

Գծապատկեր 9

Այսպիսով, ամփոփելով սոցիոլոգիական հարցման արդյունքների վերլուծությունը, պարզ է դառնում, որ սովորողները հիմնականում պատկերացնում են, բնության կարևոր արժեք պահպանման մասին, բայց դրան զնալու և հասնելու ճանապարհները նրանց մոտ աղավաղված են կամ ոչ ամբողջական ձևավորված: Ուստի կարևորվում է յուրաքանչյուր երեխայի մեջ էկոլոգիական դաստիարակության ընտանիքի, դպրոցի և հասարակության դերը: Եվ իհարկե դրա ամենամեծ բաժինը կատարելու է ուսումնական հաստատությունը:

Փոքրիկ հետազոտություն. «Շրջայց տարբեր դպրոցներ»

Երբ գրում էի այս հետազոտական աշխատանքը, մտածեցի ինչպիսի՞ միջոցառումներ են անցկացնում տարբեր ուսումնական հաստատություններ իրականացնելով Էկոլոգիական կրթություն: Համացանցում և անձնական փնտրտուքներից պարզ դարձավ, որ այդ աշխատանքները հսկայական են, և ուղղակի մի քանիսը ներառեցի այս աշխատանքում:

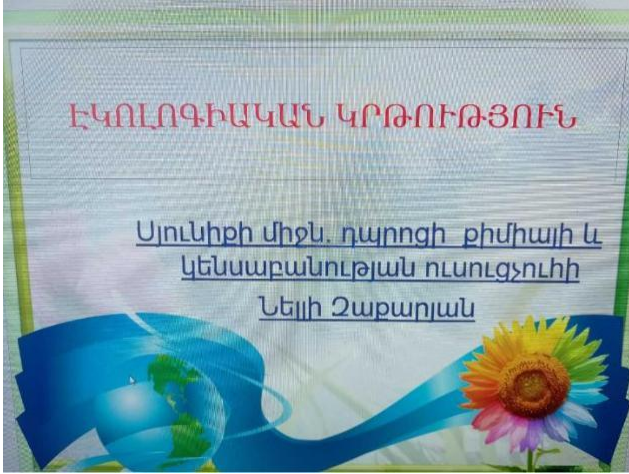
Մարտի 21-ին Էկո-խմբակի մասնակիցները՝ Երևանի Ա.Երզնկյանի անվան N118 ավագ դպրոցի աշակերտները, Էլեն Կյուրեղյանի ղեկավարությամբ իրենց դասընթացը անց էին կացրել ՀՀ ԳԱԱ Ա. Թախտաջյանի անվան բուսաբանության ինստիտուտի ԷկոԷպիկենտրոնում: Էկո -խմբակի դասընթացի ընթացքում աշակերտները ուսումնասիրել են Երևանյան լճի Էկոլոգիական խնդիրները և դրանց ազդեցությունը լճի կենսաբազմազանության վրա: Բացի դրանից աշակերտների մոտ ձևավորվել է Էկոլոգիական վարքագիծ և մշակույթ:

Ապրիլի 11-ին «Իրական դպրոց»-ի սաները մասնակցեցին ԷկոԷպիկենտրոնի և նրա հարակից տարածքների բարեկարգման աշխատանքներին : Կատարվել են ծանր ֆիզիկական աշխատանքներ՝ ոչ միայն մաքրվել է Երևանի բուսաբանական այգու այդ հատվածները, այլև իրականացվել է ծառատունկ:

Մայիսի 20–ին դպրոցում տեղի ունեցավ աշակերտների հանդիպում Կապանի պղնձամուլիբդենային կոմբինատի բնապահպանների հետ: Միջոցառման թեման էր Էկոկրթություն և Էկոլոգիական դաստիարակություն:

Միսիանի համար 5 հիմնական դպրոցում տնօրենության և պատանի բնասերների նախաձեռնությամբ հաճախակի են բնապահպանական միջոցառումներ կատարվում: Այդպիսի մի միջոցառում էլ տեղի ունեցավ փետրվարի 4-ին: Տարբեր դասարանների աշակերտները, պատկերացնելով, թե ինչպես անօթևան թռչունները պետք է ապաստանեն իրենց՝ սիրով և պատրաստակամությամբ պատրաստած թռչնաբներում, թռչնաբները խանդավառ ոգևորությամբ հարմարեցրին դպրոցամերձ տարածքի ծառերի վրա, այն ծառերի, որոնք շարունակաբար տնկվում են նույն դպրոցի սովորողների կողմից:

Բնապահպանական կրթությունն իրականացնելու փոքր ծրագրերի մրցույթի հաղթող նախագծերից «Երիտասարդ բնագետներ» ծրագիրը, նախաձեռնված Գորիսի թիվ 4 ավագ դպրոցի ուսուցիչ Լուսինե Շեգունցի և բնապահպանական խնդիրներով հետաքրքրված մի շարք աշակերտների կողմից, իրականացվեց ս.թ. մայիսին:

Ավանի մշակույթի տան և Կ. Ասրյանի անվան հիմնական դպրոցի Էկոակումբի աշակերտները այցելեցին Ավանի թիվ հիսուններկու մանկապարտեզ : Աշակերտները փոքրիկներին պատմեցին վերամշակվող, չվերամշակվող և վտանգավոր թափոնների մասին: Վերջում խաղի միջոցով ամրապնդեցին սովորածը: Մեր Երկիր մոլորակի ապագան հուսալի ձեռքերում է:

Հայաստանի բնության պետական թանգարանում տեղի ունեցավ միջոցառում, նվիրված բուսական և կենդանական աշխարհի միջազգային օրվան, որին մասնակցում էին №116 հիմնական դպրոցի աշակերտները: Միջոցառման նպատակն է բացահայտել Հայաստանի տարածքում ֆլորայի և ֆաունայի պահպանության, շրջակա միջավայրի գործոնների՝ բնակչության առողջության վրա անբարենպաստ ազդեցության հետ կապված, առկա հիմնախնդիրները և առաջարկել գործողություններ՝ ուղղված անբարենպաստ ազդեցության նվազեցմանը և կանխարգելմանը:

ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆ

Այս հետազոտական աշխատանքը շոշափում է մի այնպիսի թեմա, որն անկասկած շատ մեծ նշանակություն ունի մարդկության առջև ծառայած խնդիրների բարձրաձայնման, դրանց լուծման ուղղիներ գտնելու, բնության հանդեպ հոգատար և պատասխանատու վերաբերմունքի ձևավորման մեջ: Մեր երկրում բնապահպանական մի շարք խնդիրներ կան, կապված անտառային մակերեսի կրճատման, թափոնային արտադրության, ոռոգման ջրերի պակասի, հողերի Էրոզիայի, մթնոլորտի աղտոտվածության հետ: Այդ խնդիրները մեր հասարակությունը ճշգրիտ կպատկերացնի, երբ ավելի հստակ տեղեկատվություն ունենա՝ Էկոհամակարգերի քայքայման, անապատացման, կլիմայի գլոբալ փոփոխության հիմախնդիրների մասին: Գրականության մանրամասն ուսումնասիրությունից և իմ կողմից կատարված հետազոտական աշխատանքի արդյունքների վերլուծության արդյունքում կարելի է եզրակացնել

1. Ուսուցիչը, սկսած տարրական դասարաններից, անմիջական ազդեցություն ունի երեխայի դաստիարակության, բարոյական արժեքների ձևավորման գործում: Բնությունը, և նրա հանդեպ հոգատար վերաբերմունքը պետք է սերմանել սովորողի մեջ դեռ փոքր տարիքից: Այն ժամանակ երբ երեխան սկսում է դեռևս ծանոթանալ արտաքին միջավայրին՝ նախադպրոցական և դպրոցական ուսումնառության ժամանակ:
2. Յուրաքանչյուր անձ, հատկապես դպրոցահասակ աշակերտը պետք է ունենա իր իսկ բարոյական արժեքները բնությանը խնամքով և հոգատարությամբ վերաբերվելու գործում: Էկոլոգիական կրթությունը նպաստում է հումանիզմի սկզբունքը հաստատող սոցիալականի հանդեպ մարդկային կրթական նոր պարադիգմի զարգացմանը: Կրթության և դաստիարակության գերագույն նպատակն այսօր Էկոլոգիան գերագույն պահանջմունք դարձնելուն:
3. Սոցիոլոգիական հարցման արդյունքների վերլուծությամբ պարզ է դառնում, որ սովորողները պատկերացումներ ունեն բնության պահպանության նկատմամբ, սակայն որոշ հարցերում նկատեցինք բացթողումներ և թյուրընթացումներ:

Ավարտին հասցնելով աշխատանքը եզրագանգում եմ, որ անձի բազմակողմանի, հոգևոր և ներդաշնակ աշխարհի վրա մեծ ազդեցություն ունի բնությունը: Եվ յուրաքանչյուր սողորողի մոտ պետք է ձևավորել, արմատավորել, այն կարևոր գաղափարախոսությունը, որ երկիրը հրճվում է ձեր բոքիկ ոտքերի հպումից, և քամիները տենչում են ձեր վարսերի հետ խաղալ: Եվ այդ նպատակով կարևորվում է ուսումնական գործընթացում բնապահպանական յուրաքանչյուր

միջոցառման անցկացումը, որի ժամանակ սովորողները պետք է ունենան ակտիվ ներգրավածություն:

Եվ ցանկանում եմ աշխատանքը ավարտել Նիկոլայ Ռերիխի հայտնի խոսքերով՝

**Բավական չէ՞ մոլորակի
հիվանդությունների
մասին անընդմեջ հիշեցումը:**

**Բավական չէ՞ բնության ավերմունքն ու
ապականումը որպես մարդկության
անհարգանք դիտելը, նաև
խոստովանելը, որ բնության
կողոպուտը հանուր մարդկությանը
պատկանողանգին հարստության
շռայլում է, սերունդների հանդեպ
հանցանք:**

**Դրա հետ մեկտեղ՝ ճիշտ կլինե՞ր
անընդմեջ դաստիարակության
միջոցով մտածողությունը դեպի
բնութուն դիմադարձելը,
բնությունից խելամիտ օգտվելուն
ու բանական
համագործակցությանը
բարեշրջելը:**

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ

1. Ո. Մարուխյան, Ա. Հովսեփյան «Էկոլոգիական դաստիարակությունը », Երևան 2007
2. «Կլիմայական արկղիկ» ուսումնական ձեռնարկ, Երևան 2020
3. <https://www.hamakarg.am/?p=1490> Բնապահպանական հիմնախնդիրների մասին Հեղինակ՝ Լուսինե Մուրադյան
4. Լ. Մելքունյան, Մ. Գալստյան «Բնապահպանության հիմունքներ» Երևան 2021
5. <http://www.irtek.am/views/act.aspx?aid=93900> ԷԿՈԼՈԳԻԱԿԱՆ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹՅԱՆ ՉԱՐԳԱՑՄԱՆ ՌԱԶՄԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՎԱՆՈՒԹՅՈՒՆ ՏԱԼՈՒ ՄԱՍԻՆ
6. <https://ecocenter.am/hy/events/> Էկոեպիկենտրոն